doel kunnen voeren. Men kan wel zeggen, dat wij, om het verkeer met God te vinden en Zijn gemeenschap te genieten, alle gedachten en neigingen moeten uitdrijven, ons bewustzijn dooven, en onzen wil dooden, maar de vraag dringt zich toch op, hoe dit dan geschieden moet. Dat onze wil een zekere macht over onze gedachten en begeerten heeft, zoodat wij sommige kunnen oproepen en andere neerleggen en verbannen — niemand die het tegenspreken zal. Doch dat onze wil alle gedachten en begeerten zou kunnen buitendrijven en ons zielehuis geheel ledig maken, lijkt mij onmogelijk. Maar al zou dit anders wezen, dan blijft nog de vraag over, hoe de wil zichzelf kan opheffen en vernietigen. Men kan wel als ideaal stellen, dat ook de wil bewegingloos en actieloos wordt. Maar om dit te bereiken zal toch diezelfde wil in werking moeten komen, dien men juist actieloos wil maken. Hier is een innerlijke antinomie of tegenstrijdigheid, waardoor ook de verlossingsleer van het Boeddhisme en die van het pessimisme van Schopenhauer een onmogelijkheid gebleken zijn.

Behalve al deze theologische en religieuze bezwaren, moet ook een zielkundig genoemd worden. In al de provincies, die wij doorreisden, troffen wij ook een onjuiste voorstelling aangaande het wezen en de natuur der ziel aan. Nu kan grif toegegeven, dat het buitengemeen moeilijk is, om precies te definieeren, wat toch de ziel tot ziel maakt en ons daarvan een voorstelling te maken. Maar deze moeilijkheid geeft toch niet het recht, om te doen alsof haar wezen in een vonk Gods of in een verborgen zielekamertje bestaan zou, of om ons haar voor te stellen als een mijn met verschillende schachten, zoodat naar mate gij dieper afdaalt, gij des te dichter tot de Godheid nadert. Ook is zij niet allereerst een actieve grootheid. Wil men een onderscheiding als die van Montessori aanbrengen, dan moet uitgesproken dat God ons in de diepste afhankelijkheid van onze omgeving en van de verdere wereld rondom ons geschapen heeft, en de ziel dus eerst ontvangen moet, zal zij tot actie kunnen komen. Veel veiliger gaan wij, wanneer wij bij de ziel te werk gaan als bij elk ander schepsel; haar wezen uit haar krachten en werkingen zoeken te bepalen, en dus uitspreken, dat de ziel uit bewustzijn en wil, uit zelfbewustzijn en zelfbepaling, uit redelijkheid en zedelijkheid bestaat, en dat ze aldus geheel en al beeld en gelijkenis Gods is.[8])

Eindelijk nog één ding. Zonder thans nog tot een diepere, principieele beoordeeling over te gaan, moet nu toch al geconstateerd, dat het mede een symptoom van de oververzadigdheid en 't pessimisme onzer cultuur is, wanneer men het woord en het spreken minderwaardig vindt, en liever met het zwijgen en de stilte dweept. Bavinck heeft reeds veertig jaar geleden er op gewezen, dat het evenwicht nog verstoord en de harmonie in het menschelijk leven nog zoek is, wanneer in plaats van het rationalisme het mysticisme — en wij voegen er bij: het irrationalisme — naar de kroon dingen; wanneer hartstocht het denken vervangen moet; wanneer stemming voor alles, en gedachte voor niets geacht wordt; wanneer men wilskracht als ijdel beschouwt en het handelen liever laat overgaan in rust en berusting; en wanneer men ook de contemplatie hooger stelt dan het actieve leven.[9])

E. D. KRAAN.

8) Dr H. Bavinck, Beginselen der Psychologie 2, 37—43: Paedagogische Beginselen 9 v.v.
9) De algemeene genade, 35—36.

UIT DE SCHRIFT

Vergeefsche poging.

Als nu Ezau zag..., dat de dochteren Kanaäns kwaad waren in de oogen Izaks zijns vaders, zoo ging Ezau tot Ismaël en nam zich tot een vrouw, boven zijn vrouwen, Mahalath, de dochter Ismaëls, des zoons Abrahams, de zuster van Nebajoth.

Gen. 28:6, 8, 9.

Een simpele geschiedenis; van een huwelijk. Boven zijn beide andere vrouwen neemt Ezau nog een derde. Anders niets.

En toch — een historie vol van diepe bedoeling en verstrekkende beteekenis.

Ezau heeft dit derde huwelijk gesloten uit fijne berekening. Dit huwelijk is een berekende zet op het schaakbord der geschiedenis in Izaks geslacht.

Want Ezau heeft begrepen, dat de eerste vrouwen niet naar den zin van zijn vader zijn. Op zichzelf is dat niet zoo erg voor den oudsten broeder, maar daar zit meer aan vast: zoo zal de zégen hem nog zonder twijfel ontgaan. De reeds bedreigde en ontfutselde zegen. En dàt moet verhinderd worden tot elken prijs.

Om dien zegen wordt tusschen de beide broeders geworsteld met fijn berekenend spel: En om dien zegen tòch nog te bemachtigen met al wat daar aan vast zit, dáárom sluit Ezau dit derde huwelijk. De derde vrouw immers is een kleindochter van Abraham; zij is niet als de eerste twee een vreemde, maar ze is uit de familie, van Abrahams zaad. Nu is er zonder twijfel geen bezwaar meer, dat hèm de zegen te beurte valt; het huwelijk uit berekening heeft het Ezau gewaarborgd! Zoo wint Ezau, denkt hij, den verloren zegen nog wel weer terug!

Zóó teekent het Woord van God het derde huwelijk van Ezau. Midden in het hoofdstuk, waarin wordt verhaald van Jacobs vlucht en van zijn droom en van Gods belofte aan hem — midden in dat verhaal schrijft de heilige historie van Ezau's huwelijk; ge begrijpt het nu toch wel? Het wordt verhaald niet maar als iets, dat tusschen de regels door ook nog kon vermeld over Ezau. O neen: als Ezau's poging om te breken den gang der historie; om te bemachtigen, wat hem nooit te beurte vallen zou; om het eerst vertrapte eerstgeboorterecht nu te verwerven en terug te krijgen door dit huwelijk.

De wanhopige, titanische worsteling om den zegen die verworpen en verzondigd werd, en waarvan nu de vroegere spotter een plaats zoekt des berouws.

Aardsche afschaduwing van de eeuwige vergeefsche poging der hel om den versmaden zegen te grijpen die verworpen werd en toch in der eeuwigheid niet kan worden gemist.

* * *

Er is iets in dit geweldige pogen van Ezau, dat ontroert. Zijn pogen is mislukt — en waaraan haperde het nu?

Ge merkt het wel, wat er ontbreekt. Het pogen is verkeerd geweest. Zondig, omdat het was het breken van Gods huwelijksordinantie door de polygamie. Het roepen: laat ik het kwade doen, opdat het goede er uit voortkome.

En nog iets anders, waarop hier de volle nadruk valle: wat is het, dat Ezau begeert? Niet de geestelijke verbondsverhouding met God. Niet den vrede bij God, die reeds de aartsvaderlijke tent met zijn glanzende stralen heeft verlicht. Dien gebroken band heeft Ezau niet begeerd om hersteld te zien. O neen, slechts de uiterlijke relatie met de aartsvaderlijke familie. Als die band maar wordt gelegd, of het dan is door een verboden huwelijk en met een dochter van Ismaël, die niet de zoon der belofte was — wat deert hem dat? Die vraag ligt zelfs niet in zijn gezichtskring. Als er maar is de vleeschelijke band, de uitwendige relatie, dan is het Ezau genoeg. De band aan den zegen, aan het bezit, aan de tijdelijke en stoffelijke dingen, die band moet, nu hij begrijpt, dat die verbroken is, weer worden aangelegd.

Dat is dan door middel van een dochter van Ismaël, een naar het vleesch geborene; wat deert dat Ezau? Dat hij door Mahalath slechts uiterlijke relatie aan het geslacht des verbonds verstevigt, en dat de band aan God zelf verbroken blijft, wat hindert hem dat? Juist die uiterlijke band is hem voldoende en genoeg, de band aan God laat hem onverschillig en koud. Hij heeft gedacht, dat uiterlijke betrekking voldoende zou zijn, om hem te waarborgen den zegen des Verbonds.

Zoo is de tragische vergissing van Ezau, die vleeschelijke afstamming met geestelijke geloofsrelatie heeft verward, tot zijn eeuwig verderf.

En zoo is de waarschuwing, die het Woord van God hier schrijft.

Zijn ze er nòg niet, die, op àndere wijze dan Ezau, maar aan zijn vergissing soortgelijk, meenen, dat uiterlijke relatie met de Verbondskringen en de Verbondsbeloften voldoende waarborg voor den Verbondszegen is?

Er is in dit derde huwelijk van Ezau zooiets als een confessie, dat het eerste doen niet goed is geweest. Maar waarachtige bekeering is het niet geweest. Tot den God des Verbonds heeft Ezau zich niet gewend.

Er is ook een bekeering, die slechts in uiterlijkheid bestaat en die zonde op zichzelf kan zijn.

Bekeering is alleen echt, als ze is het boetend keeren door Jezus Christus den Zoon van God tot God zelf; als ze is het verlaten van den weg der zonde en het met een oprecht hart wandelen in den weg des Verbonds.

Dàt heeft Ezau niet verstaan en niet gedaan, en daarom staat zijn spijtige poging in zijn derde huwelijk als een waarschuwing, door Gods eigen hand geschreven in de heilige historie, voor het oog van die zich met een herstel van uiterlijke verbondsrelatie tevreden stelt.

* * *

Ezau's huwelijk is nog meer geweest. Een poging, om te breken Gods Raad.

De worsteling tusschen Jakob en Ezau om den zegen is gekampt in de poging van Ezau om door zijn huwelijk weer zich te verwerven het recht op den zegen.

En in Jakob worstelt de Kerk des Heeren om haar erfzegen. Ezau kampt om den loop der wereldhistorie en der kerkgeschiedenis te breken.

Ezau doet in zijn derde huwelijk een titanischen greep naar het erfrecht der Kerk.

In de verzen, die volgen, verhaalt de heilige schrijver den droom van Jakob te Bethel en de belofte, hem daar door God gegeven. Maar eerst wordt meegedeeld het huwelijk van Ezau in zijn verre strekking en doel. Het is, als wil het Woord van God u laten zien, dat Ezau ondanks al zijn pogen het pleit tegen Jakob en tegen den Christus en tegen de Kerk tòch verliezen zal. Het erfrecht der gemeente van Jezus Christus ligt onverwrikbaar vast.

Ezau stormt tegen de souvereiniteit Gods. Maar, die in den hemel woont zal lachen. Gods lach dreunt over Ezau's bruiloft heen.

Het huwelijk van Ezau geeft het volk des Heeren reden om te jubelen, dat de zege en de zegen komen.

Bij Ezau's derde huwelijk past de zegezang van Gods gemeente over Gods triumfeerende souvereiniteit, die haar erfrecht eeuwig onverwrikbaar stelt:

Ik weet, hoe 't vast gebouw van Uwe gunstbewijzen
naar Uw gemaakt bestek in eeuwigheid zal rijzen.

C. B.

KERKELIJK LEVEN

Is de N.S.B. Christelijk? (VIII.)

Evolutie zonder openbaring.

Voor de (nog steeds in brochure IV gehandhaafde) staatsleer der N.S.B. heeft, gelijk gezegd, Hegel als geestelijk auteur te gelden, — althans hij in bizonderen zin; — want we zouden niet gaarne den indruk wekken, alsof de daarover handelende brochure een denk-geheel was van innerlijke eenheid.

Welnu, óók op dit punt blijkt — wat trouwens niet anders kon — de alle christelijk geloof beheerschende tegenstelling zonde-genade eenvoudig ondenkbaar.

We zagen reeds, dat de idee-filosofie geen plaats overhoudt voor God als schepper, wetgever, openbaarder, rechter, verlosser. De zondeval is hier, althans zóó als de bijbel hem leert, een onmogelijkheid.

Dat dit met name óók bij Hegel, van wiens gedachten we een heel korte aanduiding gaven, het geval moet zijn, is duidelijk. Omdat volgens Hegel de „volstrekte idee" zich objectiveert in haar „anders-heid", en zoo van these tot antithese voortschrijdt, zichzelf daarin tot hooger plan òpwerkende en òpvoerende, daarom kan Hegel slechts vrede vinden in een panlogistisch, pantheistisch ontwikkelingsproces, waarin geen mógelijkheid bestaat van een akuten zondeval; deze immers zou de ontwikkeling principieel storen, en daarvan wil Hegel niet weten. We raken hier aan de diep ingrijpende kwestie van het geloof in den zondeval — een zaak, waarvan het belang door „Assen" weer in het licht gesteld is, en waarvan het belang niet kòn gezien worden door vele menschen, die, om Assen smalende, niet begrepen, dat ze zich in eigen onkunde ten aanzien van de algemeene theologische en filosofische vragen ten toon stelden.

Want, dat de kwestie van het al-of-niet-gelooven in den zondeval, hier van overheerschende beteekenis is, behoeft dat nog betoog? Zoo iemand, dán heeft juist Hegel dat bewézen in zijn zeer kunstmatige, en eigenwillige „uitlegging" van het bijbelsch zondeval-verhaal. Hegel leest daar, dat God zegt, nadat de mensch gevallen is: nu is de mensch geworden als „onzer één". Velen, zoo merkt Hegel hier in zijn „Die absolute Religion" op, velen zitten zoo wat met de hand in het haar, als ze dat lezen. Wat beteekent dat? Is het ernst? Is het ironie? Waarheid? Spot? Hegel antwoordt: het is volkomen ernst: immers, toen in deze „voorstelling" () de eerste Adam, de eerste mensch, gekomen was tot de „andersheid", tot anti-these, tot de tegenover hem liggende „daad", tot het „verbodene", toen was hij inderdaad „als God geworden", toen was hij ontwikkeld tot „tweeden Adam". De these ontwikkelt zich door de anti-these, komende tot synthese. De eerste Adam staat in den greep naar de „andersheid" òm, en wòrdt tot tweeden Adam.

Zoo heeft deze Hegelsche evolutiefilosofie principieel ter zijde gesteld de mogelijkheid van een openbarenden God, die den mensch onder de wet stelt, die den daarna ongehoorzaam geworden mensch door het evangelie verlossing belooft, en die daarna krachtens die verlossing hem weer de wet doet hooren door openbaring. Hier moet men niet draaien en wringen; zóó iets te gelooven, héusch, aan zulk een God te gelóóven, dat is eenvoudig met Hegelsche wijsheid onvereenigbaar. Wie de dingen combineeren wil, die knoeit. Zooals brochure IV der N.S.B. dan ook knoeit.

Lees nu eens met dit schema voor oogen, wat de officieele staatsleer van de N.S.B. over de